

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА АНТИЧНОСТІ, СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ДОМОДЕРНОЇ ДОБИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
декан факультету історії та
міжнародних відносин

доц. Віталій АНДРЕЙКО

06 _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АРХІВОЗНАВСТВО ТА МУЗЕЄЗНАВСТВО

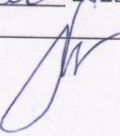
Рівень вищої освіти: **бакалавр**
Галузь знань: **01 Освіта / Педагогіка**
Спеціальність: **014 Середня освіта**
Предметна спеціальність: **014.03 Історія**
(Спеціалізація)
Освітня програма: **Історія**
Статус дисципліни: **обов'язкова**
Мова навчання: **українська**

Ужгород – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Архівознавство та музеєзнавство» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта / Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта (Історія)** предметної спеціальності **014.03 Історія** освітньої програми «Історія».

Розробники: **Сліпецький О. С.**, старший викладач кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби; **Ісак Ю. І.**, старший викладач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби, протокол № 10 від «30» червня 2023 р.,
Завідувач кафедри доц. Ігор ЛІХТЕЙ

Схвалено Науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин, протокол № 8 від «30» червня 2023 р.,
Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

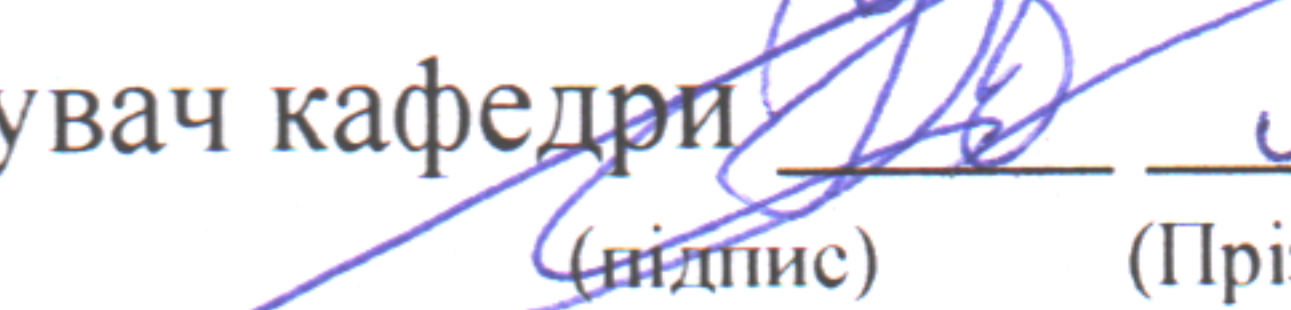
© Сліпецький О. С., 2023 р.

© Ісак Ю. І., 2023 р.

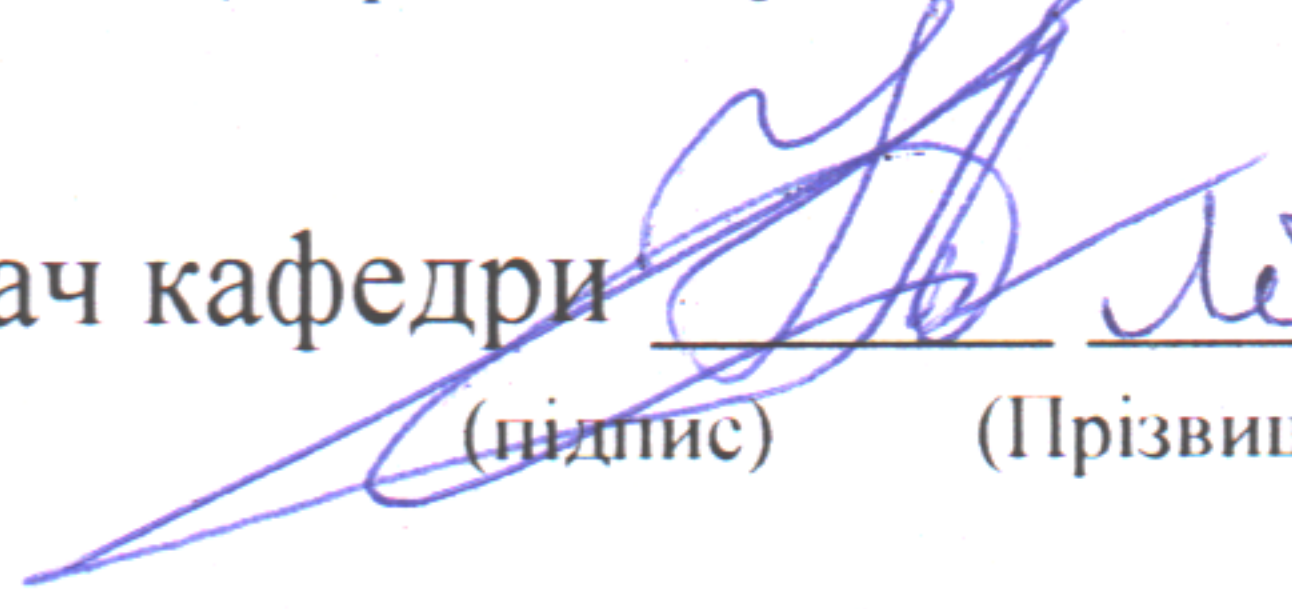
© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 2024/2025 н.р. без змін; зі змінами (Додаток__).
(потрібне підкреслити)

протокол № 11 від «26» 06 2024 р. Завідувач кафедри Ліхтей І.М.
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 2025/2026 н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № 11 від «26» 06 2025 р. Завідувач кафедри Ліхтей І.М.
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20 __ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20 __ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3	4
Кількість модулів – 2	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	5	8
	Лекції:	
	40	18
	Практичні (семінарські):	
	20	–
	Лабораторні:	
Вид підсумкового контролю: екзамен	–	–
Форма підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Архівознавство та музеєзнавство**» є засвоєння студентами основ історії, теорії і практики сучасної організації архівної та музейної справи в Україні і в провідних країнах світу; вироблення у них практичних навичок роботи в архівах і музеях, а також застосування набутих знань і отриманих навичок у педагогічній роботі в українських закладах освіти різних рівнів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК – 03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК – 04. Здатність працювати в команді.

ЗК – 07. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК – 08. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові та предметні (спеціальні) компетентності (ФК, ПК):

ПК – 02. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК – 07. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Архівознавство та музеєзнавство» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

Шифр НД за ОП: ОК 9. «Історія та культура стародавнього Сходу».

Шифр НД за ОП: ОК 10. «Історія та культура античності».

Шифр НД за ОП: ОК 12. «Спеціальні історичні дисципліни».

Шифр НД за ОП: ОК 14 «Історія та культура західноєвропейського середньовіччя».

Шифр НД за ОП: ОК 15 «Історія та культура середньовічної України».

Шифр НД за ОП: ОК 17 «Історія та культура середньовічного Сходу та Африки».

Шифр НД за ОП: ОК 18 «Історія та культура країн Центрально-Східної Європи в добу середньовіччя».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПР):

Програмні результати навчання	Шифр ПР
Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.	ПР – 03
Уміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	ПР – 06
Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.	ПР – 07
Застосовує методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки у професійній діяльності у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, здатний оцінювати результати їх застосування.	ПР – 08
Уміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПР – 10
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПР – 12

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Архівознавство та музеєзнавство»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПР
Знатиме і розумітиме принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми застосування знань, отриманих на заняттях із курсу «Архівознавство та музеєзнавство», для навчання учнівської молоді вітчизняної і зарубіжної історії в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.	ПР – 03
Навчиться використовувати інструменти демократичної правової держави для збереження Національного архівного фонду України, захисту її культурно-історичних пам'яток.	ПР – 06

Поглибити свої спроможності щодо застосування міжнародних і національних стандартів та практик з імплементації знань, умінь і навичок, набутих в результаті студіювання предмету «Архівознавство та музеєзнавство», у професійній діяльності в закладах загальної середньої освіти і фахової передвищої освіти.	ПР – 07
Підвищити свою здатність застосовувати методи і прийоми навчання, інновації, особливо міжпредметні зв'язки у професійній діяльності в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, а також буде здатен оцінювати результати їх застосування.	ПР – 08
Зможе працювати із джерелами інформації з курсу «Архівознавство та музеєзнавство», інтегрувати елементи їх змісту до предметів «Історія України», «Всесвітня історія», що вивчаються в закладах загальної середньої освіти і фахової передвищої освіти, а також визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу та оцінок історичних джерел з архівознавчої і музеєзнавчої проблематики.	ПР – 10
Усвідомить цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України, в тому числі і заради збереження національної культурної спадщини, знищення якої (як і самого українського народу), прагне сьогодні фашистська Росія.	ПР – 12

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- студентські презентації результатів виконаних завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Концепція організації навчального процесу в Ужгородському національному університеті розроблена на основі «Тимчасового положення МОН України про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців».

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Форми поточного контролю:

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи і активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна наукова доповідь;
- доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ;
- участь в дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – екзамену.

Форма модульного контролю:

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування і письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачами та затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Система не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролі під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі.

Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, котрі атестовані з оцінкою «незадовільно», зобов'язані скласти семестровий залік. Семестрові заліки можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на заліку здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	Сам. роб.	50	100
5	5	5	5	10	20		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	Сам. роб.	50	100
5	10	5	5	5	20		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Самостійна робота	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Виконання модульної контрольної роботи передбачає письмові відповіді на теоретичні питання різних рівнів складності. Всього виноситься 3 питання. При їхньому оцінюванні враховується обсяг і правильність виконаних завдань.

Модульна контрольна робота може виконуватися у вигляді відповідей на стандартизовані тести. В такому випадку кількість тестів може коливатися від двадцяти до двадцяти п'яти.

Оцінки виставляються наступним чином: „відмінно” – за правильне виконання всіх завдань; „добре” – за виконання 75 % усіх завдань; „задовільно” – якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань; „незадовільно” – якщо завдань виконано менше від 50 %. Неявка на модульну контрольну роботу означає, що студент отримав 0 балів. Всього за модульну контрольну роботу студент може отримати максимум 50 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою (екзамен)	Критерії знань
A	90 – 100	відмінно	Студент всебічно, систематично та глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну й ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована

			програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності та використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.
В	82 – 89	добре	Студент повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.
С	74 – 81	добре	Студент в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.
Д	64 – 73	задовільно	Студент знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.
Е	60 – 63	задовільно	Студент володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

FX	35 – 59	незадовільно	Студент виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.
F	0 – 34	незадовільно	Студент володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання та відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою, не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Архівознавство.

Тема 1.

Вступ. Архівознавство як наука і навчальна дисципліна

Об'єкт, предмет, методи і принципи архівознавства.

Архівознавство – спеціальна галузь історичної науки. Його предмет, об'єкт, методи і принципи. Місце курсу у підготовці фахівців-істориків. Завдання архівознавства як навчальної дисципліни, його зв'язок з іншими науками. Використання архівознавчих матеріалів на уроках вітчизняної та зарубіжної історії у закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

Основні поняття і терміни архівознавства.

Архів. Архівний фонд. Одиниця зберігання. Справа. Розміщення документів в одиниці зберігання (справі). Крайні дати одиниці зберігання (справи). Архівні колекції. Національний (державний) архівний фонд (НАФ).

Джерельна основа архівознавства. Основні етапи розвитку українського архівознавства.

Джерельна база архівознавства. Загальноісторичні джерела. Спеціальні архівознавчі джерела.

Історіографія архівознавства. Її основні завдання. Нагромадження архівознавчих знань. Трансформація архівознавчих знань у науку. Роль Києво-Могилянської академії, Київського університету Святого Володимира, Київської археографічної комісії, київської, харківської та львівської наукових історичних шкіл у формуванні українського архівознавства як науки.

М. Максимович. М. Костомаров. П. Куліш. О. Левицький. М. Іванишев.

М. Владимирський-Буданов. В. Антонович. М. Грушевський.

Українське архівознавство в першій третині ХХ ст. Доба національно-визвольних змагань (1917–1921), соціалістичні перетворення в сфері архівної справи, політика "українізації" і архівознавство. Часопис "Архівна справа". О. Грушевський.

В. Романовський.

Архівознавство в Україні у 30–40-х рр. ХХ ст. Суспільно-політичне життя в СРСР і українське радянське архівознавство. Архівознавчі студії на сторінках часописів "Радянський архів", "Архів Радянської України", "Бюлетень Центрального архівного управління СРСР". Розширення мережі архівних установ в УРСР.

Українське архівознавство в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови народного господарства. Відкриття у Київському державному університеті імені

Т. Г. Шевченка кафедри архівознавства та історико-архівного відділення.

Архівознавство в СРСР у середині 50-х – на початку 90-х років ХХ ст. Хрущовська "відлига" і активізація архівознавчих досліджень. Часопис "Архіви України". Архівознавчі студії в роки брежнєвського "застою" та горбачовської "перебудови". Праці з історії, теорії і практики архівної справи. А. Введенський. В. Дядиченко. В. Стрельський. О. Мітюков.

Архівознавство в незалежній Україні. Національно-культурне відродження, демократизація суспільно-політичного життя і нові завдання архівознавства. Заснування УНДІАСД. Наукові конференції. Нові архівознавчі часописи. Концепція української архівознавчої освіти. Г. Боряк. Я. Калакура. І. Матяш.

Тема 2.

Історія архівної справи в українських землях (IX – початок ХХІ ст.)

*Початок архівів в Україні. Центри зосередження писемних матеріалів у Київській Русі та Галицько-Волинській державі
(IX – перша половина XIV ст.).*

Князівські архіви. Зосередження документальних матеріалів у церквах, монастирях і єпископських кафедрах. Міські архіви. Приватні зібрання документів. Використання документів.

Архіви Литовсько-польської доби (XV – перша половина XVII ст.).

Архіви центральних адміністративних установ Великого князівства Литовського і Речі Посполитої. Литовська метрика та її переміщення. Коронна метрика. Руська (Волинська) метрика. Упорядкування та описання документів метрик.

Архіви центральних і місцевих судових установ. Трибунали. Гродські, земські та підкоморські актові книги. Магістратські архіви.

*Архіви та архівна справа козацько-гетьманської України
(середина XVII – XVIII ст.).*

Український державний архів у XVII–XVIII ст. Склад архіву. Розпорошення його документів. Архіви центральних установ Гетьманщини XVIII ст. "Генеральна малоросійська архіва". Полкові і сотенні архіви.

Архіви при органах міського самоврядування. Монастирські архіви. Вилучення документів з монастирських архівів. Формування родинних архівів. Скасування автономії України та розпорошення документальних матеріалів Гетьманщини.

Архів Коша Нової Запорозької Січі.

Формування архіву. Найважливіші комплекси документів. Доля архіву після ліквідації Запорозької Січі. А. Скальковський. Спроби публікації документів архіву.

Архіви та архівна справа в підросійській Україні та на західноукраїнських землях у XVIII ст.

Коронна метрика. Руська (Волинська) метрика. Архіви місцевих адміністративних і судових установ Правобережної України. Архіви гродських, земських та підкоморських судів. Архіви магістратів і ратуш. Актові книги. Церковні архіви. Доля архіву митрополитів Української греко-католицької церкви. Магнатські архіви. Реорганізація архівної справи на Правобережній Україні за російським взірцем наприкінці XVIII ст.

Заснування історичного архіву у Львові. Архівна справа на Закарпатті. Комітатські (жупні) архіви. Документальні зібрання привілейованих міст. Архіви Мукачівської єпархії та Мукачівського чернечого монастиря отців Василіан. Приватні графські архіви.

Архівна справа в Україні наприкінці XVIII – на початку ХХ ст.

Архівне законодавство Російської імперії та його вплив на архівну справу в Україні.

Адміністративні зміни кінця XVIII – XIX ст. і утворення нових архівів. Архіви губернських правлінь, казенних та судових палат. Архіви міських дум і управ. Поточне діловодство та архіви. Нищення архівних документів.

Архівне законодавство і відомчі архіви. Організація історичних архівів. Діяльність Тимчасової комісії для розгляду давніх актів (Київської археографічної комісії). Заснування Центрального архіву давніх актів у Києві. Відкриття Харківського історичного архіву. Документальні колекції науково-історичних товариств. Приватні наукові архіви і колекції рукописних матеріалів. Джерела їх поповнення.

О. Лазаревський. М. Маркевич. О. Кістяківський. П. Дорошенко. М. Судієнко. А. Скальковський.

Знищення архівних документів у Російській імперії. Проекти реорганізації архівної справи. Г. Розенкамф. М. Калачов. Д. Самоквасов. Підготовка архівних кадрів. Петербурзький та Московський археологічні інститути.

Архіви України в контексті проектів архівних реформ в Росії (XIX – початок XX ст.). Діяльність губернських учених архівних комісій в підросійській Україні.

Приватні архіви. Рукописні відділи бібліотек і музеїв та їх роль у збереженні архівних документів.

Архіви України в роки Першої світової війни.

Архівна справа в Україні доби Української Національної революції (1917–1921 рр.)

Проголошення Української Народної Республіки. Заходи Центральної Ради в галузі архівної справи. О. Грушевський. Розбудова державних архівних установ.

Архівна справа в Україні за правління гетьманського уряду П. Скоропадського. Проект архівної реформи. Архівно-бібліотечний відділ Головного управління мистецтв і національної культури. В. Модзалевський. Заходи Директорії УНР щодо збереження архівних документів. Евакуація документальних матеріалів за кордон.

Архівна справа на західноукраїнських землях у 20–30-х рр. XX ст.

Формування законодавчої бази в архівній галузі. Розбудова мережі державних архівів та органів управління ними. Діяльність відомчих архівів.

Архіви Східної Галичини.

Архіви Північної Буковини. Роль Комісії державних архівів Буковини у розвитку архівної справи.

Архіви Закарпаття. Діяльність крайової архівної комісії. М. Радвані. Створення Крайового архіву Підкарпатської Русі.

Архівна справа в радянських республіках і СРСР (1917–1991)

Архівна справа в РСФРР 1917–1929 рр.

Архіви радянської Росії у роки громадянської війни. Заходи більшовиків по реорганізації та централізації архівної справи. Утворення Єдиного державного архівного фонду (ЄДАФ) РСФРР. Секції ЄДАФ.

Збирання матеріалів з історії жовтневого перевороту 1917 року і громадянської війни. Наукова обробка архівних документів. Використання документів. Підготовка архівних кадрів. Масова загибель документів у 1917–1922 рр.

Реорганізація архівних установ у 1921–1922 рр. Впорядкування архівних фондів. Утворення нових архівів. Архівознавчі часописи. “Червоний архів”. “Архівна справа”.

Архівне будівництво в УСРР у 1917–1929 рр.

Політика КП(б)У в архівній галузі. Націоналізація архівів. Централізація управління архівною справою. Діяльність архівно-бібліотечної секції ВУКОПМІСу. В. Барвинський. Створення Головного архівного управління при Наркомосвіті УСРР. Організація нових державних архівів. Масова загибель документів.

Політика “українізації” і архівна справа. Єдиний державний архівний фонд (ЄДАФ) УСРР. Українське центральне архівне управління (Укрцентрархів). Спроби повернення національних архівних документів на територію України. Адміністративно-територіальна реформа і перебудова мережі архівних установ.

Архівна справа в СРСР у 30-х – на початку 40-х рр. ХХ ст.

Остаточне утвердження тоталітаризму в Радянському Союзі. Масові репресії, Голодомор, “великий терор” та їх вплив на архівну справу.

Концентрація документальних матеріалів у державних архівах. Утворення нових архівів. Впорядкування та описування архівних справ.

Створення Центрального архівного управління (ЦАУ) Радянського Союзу. Склад і організація Державного архівного фонду (ДАФ) СРСР. Збирання матеріалів з історії індустріалізації, колективізації сільського господарства, Червоної Армії та громадянської війни. Встановлення єдиних правил обліку документів в архівах СРСР.

Підпорядкування архівних установ Наркомату внутрішніх справ (НКВС) СРСР. Засекречення документів і ускладнення доступу до них дослідників.

Підготовка архівних кадрів. Московський історико-архівний інститут. Архівознавча періодика.

Архівні установи радянської України в умовах адміністративно-територіальних реформ 30-х років ХХ ст.

*Формування системи партійних архівів в СРСР
(20–30-ті рр. ХХ ст.).*

Створення Комісії для збирання і вивчення матеріалів з історії Жовтневої революції та історії РКП(б) (Істпарт). Інститут К. Маркса і Ф. Енгельса. Інститут В. І. Леніна. Український Істпарт.

Центральний архів революції (Харків). Єдиний партійний архів КП(б)У. Центральний партархів ЦК КП(б)У. Формування мережі місцевих партійних архівів у Радянському Союзі.

*Діяльність архівних установ Радянського Союзу в роки
Другої світової війни*

Поширення радянської архівної системи на Західну Україну, Західну Білорусію, країни Балтії та Молдавію.

Евакуація архівів. Масова загибель документів. Політика окупаційної влади у сфері архівної справи.

Збирання документів з історії радянсько-німецької війни. Використання архівних документів. Реевакуація архівів та відновлення їх діяльності на визволеній від ворога території.

Архівна справа в СРСР у 1945–1990 рр.

Відбудова архівів. Включення до ДАФу УРСР архівних документів Закарпатської (1945) та Кримської (1954) областей.

Лібералізація архівної справи в роки хрущовської “відлиги”. Публікація архівних путівників і документів.

Державні та відомчі архівні установи. Мережа партійних архівів. Закриті архіви. Виділення архівних установ із системи Міністерства внутрішніх справ СРСР. Головне архівне управління (Головарх) при Раді Міністрів СРСР. Архівні управління в союзних республіках. Створення ВНДІДАС. Реорганізація архівної мережі. Вдосконалення системи науково-довідкового апарату.

Міжнародне співробітництво радянських архівних установ.

Зростання вимог щодо демократизації архівної системи СРСР в умовах горбачовської “перебудови”. Заснування Співки архівістів України.

*Розвиток архівної справи в незалежній
Українській державі*

Відновлення державної незалежності України в 1991 році. Початок нового етапу у розвитку архівної справи, відродження її національних традицій. Демократизація архівної системи. Формування самостійного Національного архівного фонду (НАФ) України.

Передача архівів Компартії України на державне зберігання. Указ Президії Верховної Ради УРСР “Про передачу архівних документів Комітету державної безпеки України до державних органів республіки”. Розсекречення архівних документів та їх публікація на сторінках історичної періодики і в засобах масової інформації.

Формування правової основи національної архівної системи. Закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи». Вдосконалення підготовки архівних працівників. Створення УНДІАСД. Інформатизація архівної справи в Україні.

Міжнародна діяльність українських архівних установ.

Збитки, завдані українським архівам рашистськими загарбниками в ході російсько-української війни.

Тема 3.

Архівна система та мережа архівних установ в незалежній Україні

Архівна система, її основні типи. Система архівних установ. Мережа архівних установ.

Система архівних установ в Україні. Державний комітет архівів України. Державні архіви. Їх класифікація. Центральні державні архіви. Галузеві державні архіви. Місцеві державні архівні установи. ДАЗО. Основні комплекси документів державних архівів.

Архівні підрозділи державних наукових установ, музеїв та бібліотек. Відділи рукописів, рідкісних і особливо цінних видань Наукової бібліотеки УжНУ, Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки та Закарпатського обласного краєзнавчого музею.

Архівні підрозділи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств, установ і організацій. Архівні підрозділи об'єднань громадян, релігійних організацій, підприємств, установ та організацій, заснованих на приватній формі власності.

Архівні установи, засновані фізичними особами. Науково-дослідні установи. Підприємства і організації у сфері архівної справи та діловодства.

Національний архівний фонд (НАФ) України:

склад, структура, правові засади

Поняття “НАФ України”. Структура НАФ України та його склад. Особливо цінні документи, унікальні документи і особливості їх обліку та зберігання.

Внесення (вилучення) документів до (з) НАФ України.

Право власності на документи НАФ України: здійснення, передача, позбавлення.

Архівна Україніка

Головні комплекси документів Україніки. Український комплекс. Групи документів українського комплексу. Зарубіжний комплекс. Групи документів зарубіжного комплексу. Проблеми опрацювання і реституції архівної Україніки.

Тема 4.

Організація роботи державних архівів

Статус, завдання та функції державних архівів. Правова база діяльності архівів. Структура архівів. Виробничі підрозділи архіву. Оновні архівні технології. Планування, звітність і економічна діяльність архівів.

Організація архівних документів

Структурні рівні організації архівних документів. Критерії організації архівних документів.

Розподіл комплексів документів в межах системи архівних установ. Документи загальнодержавного та місцевого значення. Вплив історичних умов і місця створення на організацію документів. Документи дорадянського періоду, радянського періоду і періоду незалежної України.

Формування цілісних документальних комплексів у межах окремого архіву. Архівні фонди. Фондоутворювачі. Фонди офіційного походження. Фонди особового походження (сімейні та родові). Об'єднані фонди. Архівні колекції.

Категорії фондів за ступенем цінності. Визначення фондової належності документів. Встановлення хронологічних меж фондів і колекцій. Організація документів за нефондовою системою.

Систематизація документів на рівні фонду. Ознаки, за якими групуються документи фонду. Схеми організації документів по фондах. Нефондова організація документів.

Систематизація документів в межах справи (одиниці зберігання, одиниці обліку). Документний рівень організації, його ознаки. Аркушний рівень організації.

Формування НАФ України

Способи формування НАФ України. Експертиза цінності документів, її завдання, принципи та критерії. Діяльність експертних комісій.

Комплектування державних архівів. Джерела комплектування. Робота державного архіву з джерелами комплектування. Терміни тимчасового зберігання документів. Приймання документів на постійне зберігання.

Державна реєстрація документів НАФ України.

Архівне описування

Архівне описування: одиниці, види, принципи, правила і методи. Елементи описання та його міжнародний стандарт. Описова стаття.

Облік документів НАФ України

Облік документів і вимоги до нього. Принципи обліку документів. Облікові документи архіву. Централізований державний облік документів НАФ України.

Довідковий апарат до документів НАФ України

Довідковий апарат архівів. Типи і види архівних довідників. Використання інформаційних технологій. Електронні довідники.

Зберігання архівних документів

Матеріальна основа архівних документів. Документи з паперовими носіями. Документи з плівковими носіями. Електронні документи. Старіння матеріальної основи архівних документів, його чинники.

Технології зберігання документів. Температурно-вологісний, світловий, санітарно-гігієнічний та охоронний режими зберігання документів. Страхові фонди.

Консерваційно-профілактична і реставраційна обробка документів.

Інформатизація архівної справи

Поняття “інформатизація архівної справи”. Мета і завдання інформатизації архівної справи. Складові інформатизації архівної справи.

Світовий досвід інформатизації архівної справи. Місце і роль Інтернету в архівній галузі.

Інформатизація архівної справи в Україні. Типи даних та інформаційних систем. Національна архівна інформаційна система “Архівна та рукописна Україніка”. Діяльність центру інформаційних технологій Державного комітету архівів України (Держкомархіву). Веб-сайт Держкомархіву. Найважливіші бази даних українських архівів.

Науково-дослідна і методична робота архівних установ

Основні напрями і форми науково-дослідної роботи архівних установ. Теоретичні дослідження. Прикладні дослідження. Діяльність УНДІАСД. Творчі контакти українських архівознавців із зарубіжними колегами.

Система архівної науково-технічної інформації (НТІ). Органи НТІ. Основні завдання служб НТІ та довідково-інформаційних фондів (ДІФ).

Завдання, зміст і форми методичної роботи в архівних установах. Види методичних посібників. Впровадження нормативних документів та методичних розробок. Роль архівознавчої періодики і наукових конференцій в удосконаленні методичної роботи архівних установ.

Використання архівної інформації. Архівна евристика.

Архівний маркетинг

Етапи забезпечення суспільства архівною інформацією. Джерела ретроспективної інформації. Потреби в архівній інформації та групи її споживачів.

Основні напрями і форми використання архівної інформації. Види інформаційних документів. Роль друкованих та електронних мас-медіа в поширенні архівної інформації.

Публікаторська діяльність архівів. Типи публікацій архівних документів.

Архівна евристика. Перехресний пошук. “Процес здогадок”. Орієнтація на необхідний документ. Бар’єри неінформованості та їх подолання.

Принципи організації діловодства фондоутворювачів і основні види архівних документів. Діловодство установ та організацій різних форм власності. Документи підприємств. Види документів приватноправового характеру і особового походження.

Архівний маркетинг. Принципи безплатного користування архівами. Види безплатних послуг. Платні послуги архівів.

Методи і прийоми роботи дослідників над архівними документами

Пошуки документів по темі. Атрибуція і деякі питання вивчення змісту архівних документів. Шляхи та методи встановлення змісту відсутніх документів. Ведення записів при роботі з документами. Порядок посилань на архівні документи.

Правила роботи дослідників у читальних залах архівів.

Тема 5.

Сучасна організація архівної справи в провідних країнах світу (друга пол. XX – поч. XXI ст.)

Європа і Північна Америка.

Сучасні зарубіжні архіви. Організація архівної справи у країнах Заходу. Типи архівних систем. Правові засади їх функціонування. Порядок доступу до архівної інформації. Види і найважливіші архіви країн Заходу. Використання інформаційних технологій.

Реорганізація архівної справи у країнах Центральної та Південно-Східної Європи, включених у сферу впливу Радянського Союзу. Націоналізація документальних матеріалів. Централізація архівних систем. Створення мережі державних архівів. Відомчі сховища документів. Архіви комуністичних і робітничих партій. Зберігання документів у рукописних відділах бібліотек та музеїв.

Особливості розвитку архівної галузі в Центральній і Південно-Східній Європі у постсоціалістичний період.

Модуль 2

Музеєзнавство

Тема 1.

Вступ. Музеєзнавство як наука і навчальна дисципліна

Музеєзнавство (музеологія).

Виникнення термінів “музеологія”, “музеєзнавство” та їхнє значення. Конституювання музеєзнавства як наукової дисципліни. Поява перших періодичних видань, що спеціалізувалися на висвітленні музейної проблематики.

Заснування Міжнародної ради музеїв (ІКОМ). Виникнення спеціалізованих центрів музейної роботи в Радянському Союзі. Активізація зусиль, спрямованих на формування музеєзнавства в якості самостійної наукової дисципліни. Теоретичні узагальнення З. Странського та Й. Неуступного. Створення Міжнародного комітету з музеології (ІКОФОМ),

Об’єкт, предмет і методи музеєзнавства.

Теоретичне обґрунтування та різноманітність підходів щодо визначення предмету музеєзнавства (погляди І. Бенеша, Ж.А. Рів’єра, К. Шрайнера, А. Грегорової, З. Странського, А. Разгона). Множинність методів, що застосовуються в музеєзнавстві.

Структура музеєзнавства.

Історія та історіографія музеєзнавства. Теорія музеєзнавства та її складові елементи. Музейне джерелознавство і сфера його дослідження. Прикладне музеєзнавство.

Музеєзнавство в системі наук.

Взаємодія суспільних і природничих наук у музеєзнавстві. Міждисциплінарні риси та інтеграційний характер музеєзнавства.

Музеєзнавство як навчальна дисципліна.

Мета і завдання вивчення музеєзнавства. Використання музеєзнавчої інформації на уроках вітчизняної та зарубіжної історії в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

Тема 2.

Колекціонування в античну епоху

Стародавня Греція: святилища, храми, пінакотеки.

Музейони та їх призначення. Вотивні предмети як основа перших колекцій античного світу. Зберігання і облік вотивних предметів. Античні пінакотеки. Галереї-портики. Зоологічні й ботанічні колекції.

Колекції й колекціонери в епоху еллінізму.

Колекційна діяльність Птолемеїв в елліністичному Єгипті. Александрійський музейон і Александрійська бібліотека. Колекціонування грецького мистецтва правителями Пергамського царства Атталідами.

Приватні зібрання Стародавнього Риму.

Вплив грецької цивілізації на мистецькі смаки стародавніх римлян. Твори грецького мистецтва як доказ гучних перемог римських легіонів. Формування інституту приватного колекціонування. Діапазон інтересів римських колекціонерів. Власники найбільших приватних зібрань. Формування художнього ринку. Виставки й аукціони творів мистецтва. Послуги експертів і консультантів. Зберігання приватних колекцій. Заміські вілли та резиденції імператорів.

Громадські зібрання Стародавнього Риму.

Храмові зібрання творів мистецтва. Портики. Перша публічна галерея з портретами видатних людей. Зберігання, експонування та показ громадських зібрань Стародавнього Риму.

Колекціонування в епоху Середньовіччя

Європейське Середньовіччя.

Сутність і значення середніх віків. Головна особливість середньовічної культури. Вплив християнського світогляду на характер колекціонування. Сакристія і ризниця.

Храми та їхні скарбниці.

Поява церковних скарбниць. Джерела їх поповнення. Вклади й пожертви прихожан і монархів. Військова здобич. Хрестові походи. Вміст храмових скарбниць. Церковно-храмове начиння. Колекції християнських та історичних реліквій. Мощі. Релікварії. Зберігання виробів художнього ремесла античних майстрів і мінералів.

Світські скарбниці й приватне колекціонування.

Скарбниці ранньосередньовічної Європи. Мистецька скарбниця Карла Великого. Скарбниці епохи розвинутого Середньовіччя. Зародження цілеспрямованого приватного колекціонування. Колекціонерський хист герцога Жана Беррійського.

Середньовічний Схід.

Релігійні мотиви появи перших колекцій у мусульманському світі та індо-буддійських країнах Сходу. Ідея “вакфа” (“вакуфа”) й виникнення скарбниць біля мусульманських святинь. Оздоблення резиденцій арабських халіфів династій Аббасидів у Багдаді та Фатимідів в Каїрі. Твори каліграфії. Колекції індуїстських храмів і буддійських монастирів. Храмові скарбниці Японії. Розвиток імператорського й приватного колекціонування у Китаї. Поява спеціальних трактатів з колекціонування.

Виникнення музеїв

Історичні передумови виникнення музеїв.

Культура епохи Відродження та її вплив на процес становлення музею як соціокультурного інституту.

Цілеспрямований характер колекціонування. Зібрання італійських гуманістів. Художні скарби правителів і патрициїв італійських міст.

Великі географічні відкриття XV–XVI ст. Поява природничо-наукових колекцій.

Вплив гуманістичних ідей на формування королівських колекцій у Франції. Колекціонерська діяльність представників династії Габсбургів. Зародження традицій художнього колекціонування в Баварії. Універсальний характер ренесансних колекцій.

Кабінети й галереї епохи Відродження.

Ренесансні експозиції: проблема термінології. Студіоло. Декорації студіоло Федеріго да Монтефельтро, Ізабелли д'Есте, Франческо І Медічі. Антикварії. Заснування Капітолійського антикварія та “Антикварія статуй” у Римі. Галерея Уффіці. Кунсткамери. Їх вміст і призначення. Знамениті європейські кунсткамери. Шафи-кабінети.

Природничо-наукові кабінети XVI–XVII ст.

Причини появи та розвитку природничо-наукових кабінетів. Найвідоміші природничо-наукові кабінети. Їх інтер'єр і трактування зібрань. Анатомічний кабінет Фредеріка Рюйша в Амстердамі. Поява перших каталогів природничо-наукових кабінетів.

Художнє колекціонування у XVII ст.

Розширення соціального складу колекціонерів. Зародження спеціалізації в колекціонуванні. Торгівля художнім товаром. Послуги радників та експертів.

Художні зібрання європейських правителів. Колекції кардиналів Рішельє і Мазаріні у Франції. Галереї Боргезе, Доріа-Памфілі, Спада, Колонна, Паллавічіні в Римі. Художні вподобання шведської королеви Христини та доля її колекцій. Експозиції палацових галерей.

Зародження музеографії.

Поява перших праць музеографічного характеру. Трактат Самуеля Квіккеберга. Спеціальні посібники для колекціонерів-початківців. Осмислення феномену музею німецькими колекціонерами. Введення у науковий обіг терміну “музеографія”.

Західноєвропейські музеї у XVIII столітті

Ідеологія Просвітництва й концепція публічного музею.

Суспільно-політичні погляди просвітників. Обґрунтування необхідності перетворення закритих зібрань у публічні установи.

Музеї Англії.

Створення першого англійського публічного музею в Оксфордському університеті. Колекції Трейдескантив. Музей Ашмола. Британський музей і специфіка його відвідин.

Картинні галереї Німеччини та Австрії.

Дрезденська галерея. Мюнхенська пінакотека. Картинна галерея в Дюсельдорфі. Віденська імператорська галерея. Новаторські підходи в експонуванні її колекцій.

Музеї Італії.

Реорганізація галереї Уффіці. Музей “Ла Спекола”. Капітолійський музей. Музей античної скульптури Піо-Клементіно.

Музеї Франції.

Перший французький музей у Безансоні. Лувр та його історичне минуле. Створення у Луврі Музею Франції. Музей національних пам’яток. Музей природничої історії. Консерваторія мистецтв і ремесел. Центральний музей мистецтв. Жак-Луї Давід та його концепція художнього значення музею.

Московитські (російські) музеї у XVIII ст.

Петербурзька Кунсткамера: заснування, організація роботи, джерела поповнення. Імператорський музей Ермітаж. Перші колекції. Принципи експонування живопису.

Розвиток європейських музеїв у XIX – на початку XX ст.

Наполеонівські війни і музейне будівництво.

Пограбування художніх цінностей військами Наполеона Бонапарта. Музей Наполеона. Пінакотека Брера у Мілані. Райхсмузеум в Амстердамі. Музей Прадо.

Реституція культурних цінностей. Старий музей та Новий музей у Берліні. Гліптотека і Стара пінакотека в Мюнхені.

Музей і національна самосвідомість.

Дрезден, Петербург, Москва: від закритого зібрання – до національного музею. Музеї національної історії й культури. Угорський національний музей. Національний музей у Празі. Національний музей старожитностей в Копенгагені. Німецький національний музей у Нюрнберзі. Національний музей старожитностей в Бухаресті.

Проекти створення національних музеїв у Росії. Рум’янцевський музей. Імператорський Російський історичний музей ім. Олександра III (Державний історичний музей).

Музеї національного мистецтва. Нова пінакотека в Мюнхені. Національна галерея у Берліні. Лондонська національна галерея. Національна галерея британського мистецтва (галерея Тейт). Московська міська галерея братів Третьякових (Третьяковська галерея). Російський музей у Петербурзі.

Роль музею у збереженні традиційної культури. Артур Хаселіус і концепція музею під відкритим небом. Створення першого скансену в Стокгольмі.

Наука і музей.

Музейна спеціалізація. Структурна реорганізація данської Королівської кунсткамери. Заснування Єгипетського музею в Берліні. Грегоріанський єтруський музей у Ватикані.

Поява спеціалізованих художніх музеїв. Музей мистецтва й промисловості у Відні. Музей прикладного мистецтва в Берліні. Музей декоративного мистецтва у Парижі. Музей Вікторії й Альберта у Лондоні.

Музеї науки і техніки. Музей науки в Лондоні.

Наукові принципи комплектування й експонування музейних зібрань. Запровадження систематичного методу експонування музейних предметів.

Музеї зліпків. Створення музеїв зліпків у Бонні, Римі, Празі, Мадриді, Мюнхені. Музей французьких пам’яток в Парижі.

Просвітницька діяльність музеїв.

Загальнодоступні експозиції, екскурсії, лекції. Запровадження нових принципів показу експонатів. Читання популярних лекцій-демонстрацій. Зростання кількості відвідувачів музеїв.

Музей і освіта. Університетські музеї. Нові організаційні форми навчання та виховання учнів музейними засобами.

Особливості виникнення і розвитку музеїв у країнах Америки, Австралії, Азії та Африки

Музеї Америки й Австралії.

Музейне будівництво на Американському континенті. Канадська національна галерея. Художня галерея в Торонто. Королівський музей Онтаріо. Створення національних музеїв у Ріо-де-Жанейро й Буенос-Айресі.

Музеї США: спільне й особливе. Заснування музею в місті Чарлстоні. Музейні установи Філадельфії. Чарльз Уілсон Піл і створення Філадельфійського музею. Новаторські методи показу експонатів у Філадельфійському музеї. Драматична доля його зібрань. Музей Метрополітен в Нью-Йорку. Своєрідність фінансування та експонування колекцій Метрополітен-музею. Феномен американських музеїв. Створення Смітсонівського інституту та його діяльність. Музеї, що входять у структуру Смітсонівського інституту: Національний природничо-науковий музей, Національний музей історії і техніки, Галерея Фріра, Національна галерея мистецтва.

Музеї Австралії. Заснування Австралійського музею в Сідней. Природничо-наукова основа його колекцій. Художні зібрання Австралії. Національна галерея Вікторії. Національна художня галерея Нового Південного Уельсу.

Музеї країн Азії.

Музеї Індії. Становлення і розвиток перших індійських музеїв. Індійський музей Калькутти. Мадраський музей. Універсальний характер зібрань перших індійських музеїв. Виникнення спеціалізованих музеїв. Археологічні музеї в Матхурі, Сарнаті, Агрі. Художні музеї Індії. Музей Принца Уельського в Бомбеї. Розвиток музейної сфери в Індії після здобуття незалежності. Національний музей у Делі. Музей Махараджі в Джайпурі.

Музеї Туреччини. Європеїзація країни і розвиток турецьких музеїв. Відкриття першого турецького публічного музею в одному з павільйонів палацового комплексу Топкапи-сарай. Становлення спеціалізованих музеїв. Археологічний музей. Ісламський музей. Розширення музейної мережі країни після ліквідації султанату. Музей турецького та ісламського мистецтва. Музей палацу Топкапи. Відкриття музею в соборі Святої Софії (Айя-Софія). Створення національного Етнографічного музею в Анкарі. Реорганізація Археологічного музею. Створення музею Анатолійських цивілізацій.

Музеї Японії. Причини й передумови виникнення перших японських музеїв. Токійський національний музей. Національний науковий музей. Заснування художніх музеїв у стародавніх японських столицях – Нарі та Кіото. Храмові території і скарбниці. Храмовий ансамбль Хорюдзі. Перетворення в музей скарбниці Сьосоін. Вплив європейських та американських традицій на становлення музейної мережі Японії. Національний музей західного мистецтва в Токіо.

Музеї Китаю. Обставини виникнення музейних установ в Китаї. Центр природної історії у місті Наньтун. Боротьба проти вивезення з країни творів мистецтва і старожитностей. Повалення маньчжурської династії й націоналізація художніх скарбів. Заснування Історичного музею. Відкриття музею Гугун в Пекіні. Вплив деструктивних соціальних і економічних експериментів Мао Цзедуна на музейну сферу країни. Музеї Китаю на сучасному етапі.

Африканські музеї.

Обставини виникнення африканських музеїв. Створення музеїв у Кейптауні, Булавайо, Солсбері, Найробі, Лоуренсу-Маркш. Заснування Фундаментального інституту Чорної Африки в Дакарі.

Становище африканських музеїв після розпаду колоніальної системи. Перспективи їх розвитку на сучасному етапі.

Музеї світу в XX – на початку XXI ст.

*Музейне будівництво у радянській Росії та СРСР
(1917–1929 рр.)*

Художньо-історичні комісії та їх роль у збереженні культурної спадщини. Відділ у справах музеїв і охорони пам'яток мистецтва й старовини. Створення Державного музейного фонду. Декрети й постанови радянського уряду щодо пам'яток мистецтва, приватних колекцій та музеїв. Націоналізація історико-культурної спадщини.

Радянська влада і завдання музеїв. Програма культурних перетворень та необхідність поглиблення просвітницької діяльності музеїв. Дискусії щодо ролі і значення музею в житті суспільства. Позиція радянського уряду.

Формування державної музейної мережі. Реорганізація існуючих та створення нових музеїв. Заснування музеїв, покликаних сприяти вирішенню завдань ідеологічного характеру. Ліквідація музейних установ, що не відповідали вимогам часу. Нерівномірність територіального розташування музеїв. Робота щодо централізації, профілювання і класифікації музеїв.

Музей у тоталітарному суспільстві.

Музеї й пропаганда. Діяльність італійських музеїв після встановлення фашистського режиму Муссоліні. Музей Римської імперії.

Перетворення музеїв Німеччини в інструмент нацистської пропаганди.

Зміни соціокультурної ролі музеїв СРСР в умовах становлення тоталітарного режиму. Перший Всеросійський музейний з'їзд та його резолюції. Запровадження в музеях СРСР нових методів побудови експозицій.

“Чистки” й розпродажі музейних зібрань. Переслідування митців нацистським режимом Німеччини. Виставка “Дегенеративне мистецтво” у Мюнхені. Діяльність конфіскаційних комісій в Німеччині.

Примусові вилучення предметів із фондів та експозицій музеїв СРСР. Експорт радянським урядом антикваріату. Негативні наслідки розпродажу творів мистецтва із музейних зібрань Радянського Союзу.

Кадрова політика. Ідеологічні й політичні кампанії проти інакодумців. Цілеспрямована селекція музейних спеціалістів в умовах тоталітарної системи влади. Боротьба за оновлення кадрового складу працівників музейної сфери у Радянському Союзі. Репресії проти музейних спеціалістів.

Нові тенденції в розвитку музейної сфери у другій пол. XX ст.

Культурні центри. Національний центр мистецтва й культури ім. Жоржа Помпиду (Центр Бобур) та Місто науки і техніки Ла Вільет у Парижі.

Дитячі музеї. Причини виникнення дитячих музеїв. Організація першого дитячого музею. Заснування дитячих музеїв у Бостоні, Детройті, Індіанополісі та інших регіонах США. Створення дитячих музеїв в країнах Європи. Специфіка експонування музейних предметів.

Екомузеї. Значення терміну “екомузей”. Жан Анрі Рів'єр і розробка концепції екомузею. Створення перших екомузеїв. Регіональні природні парки у Франції. Екомузей От-Бос в Канаді. Муніципальний музей Сейшала у Португалії. Характерні риси і форми діяльності екомузею.

Інтегрований музей і “нова музеологія”. Розробка концепції “інтегрованого музею”. Реалізація ідей “інтегрованого музею” у Венесуелі та Бразилії. Організаційне оформлення напрямку “нова музеологія”. Перший міжнародний семінар “Екомузеї і нова музеологія”. Прийняття декларації про основні принципи нового руху. Заснування міжнародної федерації на підтримку нової музеології.

Становлення та розвиток українського музейництва і музеєзнавства

*Домузейні форми нагромадження та використання
історико-культурних цінностей.*

Передумови становлення історично обумовленої музейної потреби у Київській Русі-Україні. Нагромадження матеріальних цінностей світською елітою і церквою. Князівські родинні коштовності. Культ реліквій та його використання для задоволення релігійних, ідеологічних і політичних потреб Київської Русі-України.

Приватне колекціонування у XVII–XVIII ст. Колекції українських гетьманів та козацької старшини.

Університетські музеї. Створення музеїв при Харківському університеті. Музеї Київського університету. Виникнення історичних музеїв. Створення художніх і природничих музеїв.

Поява перших музеїв у Галичині та на Буковині (друга пол. XIX – поч. XX ст.). Діяльність І. Свенціцького.

Перші музейні осередки на Закарпатті.

Розвиток музейної справи в Україні у XIX – на початку XX ст.

Виникнення перших музеїв у Наддніпрянській Україні. Подвижницька діяльність І. Бларамберга, П. Дюбрюкса, І. Стемпковського, І. Айвазовського на ниві створення перших археологічних музеїв. Миколаївський музей. Феодосійський музей. Музеї старожитностей у Феодосії, Одесі та Керчі.

Університетські музеї. Створення музеїв при Харківському університеті. Музеї Київського університету. Виникнення історичних музеїв. Створення художніх і природничих музеїв.

Поява перших музеїв у Галичині та на Буковині (друга пол. XIX – поч. XX ст.). Діяльність І. Свенціцького.

Перші музейні осередки на Закарпатті.

*Українське музейництво та музеєзнавство між
Першою і Другою світовими війнами (1918-1939 рр).*

Політика українізації в Українській СРР та її вплив на музейну справу. Визначні музеєзнавці. Їх діяльність. Створення нових музеїв. Перші історико-культурні заповідники.

Суспільно-економічні та політичні зміни в Радянському Союзі наприкінці 20-х – у 30-х роках XX ст. Насильницька колективізація і Голодомор в Україні. Розгортання масових репресій. "Великий терор". Стагнація музейної справи.

Музейництво на західноукраїнських землях (20 – 30-і рр. XX ст.). Поява перших праць з музеєзнавства.

Музейні скарби України в роки Другої світової війни.

Евакуація музеїв на схід. Загибель музейних колекцій. Вивезення окупантами музейних цінностей з України.

*Основні напрями розвитку українського музейництва та музеєзнавства
другої половини 1940-х – кінця 1980-х рр.*

Розширення музейної мережі. Відбудова зруйнованих музеїв. Часткова реституція музейних колекцій. Громадські музеї. Заснування скансенів. Осмислення методичних і теоретичних підвалин українського музеєзнавства.

*Особливості розвитку українського музейництва та
музеєзнавства на сучасному етапі.*

Правове забезпечення діяльності українських музеїв. Закон України “Про музеї та музейну справу”. Мережа музеїв. Пам'яткознавча характеристика сучасних українських музеїв. Вдосконалення їх роботи. Використання інформаційних технологій. Українські музеєзнавчі часописи.

Українські музеї в умовах російсько-української війни.

Тема 3.

Музей як соціокультурний інститут*Поняття “музей”. Музейний предмет і його властивості.*

Інформаційність. Атрактивність. Експресивність. Репрезентативність.

Соціальні функції музею.

Документування. Освіта і виховання. Організація вільного часу. Науково-дослідницька, охоронна та комунікаційна функції.

Музейна комунікація.

Канадський музеєзнавець Д. Камерон і його теорія.

Класифікація музеїв.

Профільна класифікація. Поділ за типологічною, адміністративно-територіальною ознаками чи юридичним статусом.

Державна музейна мережа та її сучасний стан.

Музейна мережа України: стан і перспективи розвитку.

Музей як науково-дослідна установа*Основні напрями і види науково-дослідної роботи в музеях.*

Наукові дослідження в рамках профільних наук. Музеєзнавчі студії.

Розробка наукової концепції музею. Дослідження в галузі комплектування фондів. Вивчення музейних предметів і колекцій. Дослідження в галузі зберігання й охорони музейних фондів, музейної комунікації, історії, теорії й методики музейної справи.

Організація науково-дослідної роботи в музеї.

Планування дослідницької роботи. Координація діяльності музеїв з іншими науковими установами.

Тема 4.

Фонди музею*Поняття “фонди музею”.*

Музейні предмети. Науково-допоміжні матеріали. Типові та унікальні музейні предмети. Реліквії. Музейні колекції. Музейні збірки.

Наукова організація фондів.

Фонд музейних предметів. Основний, обмінний, колекційний та дублетний фонди. Фонди типових і унікальних предметів. Фонд науково-допоміжних матеріалів. Типи музейних предметів (джерел).

Науково-фондова робота*Вивчення музейних предметів.*

Атрибуція. Класифікація й систематизація. Інтерпретація.

Комплектування фондів музею.

Систематичне та комплексне комплектування. Форми комплектування.

Облік музейних фондів.

Первісна реєстрація. Інвентаризація. Акт прийому предметів на постійне зберігання.

Зберігання музейних фондів.

Режим зберігання фондів. Завдання консервації і реставрації. Пакування й транспортування музейних предметів. Система зберігання музейних фондів. Фондосховище.

Тема 5.

Музейна експозиція

Основні поняття музейної експозиції.

Експонати. Експозиційні матеріали і комплекси. Виставки та їх різновиди.

Методи побудови експозицій.

Систематичні, ансамблеві та ландшафтні експозиції.

Експозиційні матеріали.

Копії. Зліпки. Муляжі. Макети. Моделі. Голограми. Етикетки. Показчики. Фонокоментарі.

Проектування експозиції.

Наукове і художнє проектування експозиції. Основні етапи проектування експозицій.

Дидактична та культурно-освітня діяльність музеїв*Форми дидактичної та культурно-освітньої діяльності.*

Екскурсія. Оглядові, навчальні та культурно-освітні екскурсії. Екскурсії на тему профільної дисципліни. Методична розробка екскурсії. Лекція. Консультація. Наукові читання. Гурток. Студія. Конкурс. Олімпіада. Вікторина. Зустріч з цікавою людиною. Концерт. Свято. Історична гра.

Використання музеїв у навчально-виховному процесі в закладах освіти України.

Музейна аудиторія та її вивчення.

Анкетне опитування. Інтерв'ю. Опитування експертів.

Менеджмент і маркетинг у музейній діяльності*Музейний менеджмент.*

Поняття "менеджмент". Основні інструменти менеджменту. Перспективний план. Фандрайзінг.

Музейний маркетинг.

Поняття "маркетинг". Основні форми маркетингу. Паблісіті.

6.2. Структура навчальної дисципліни

	Кількість годин			
	денна форма навчання		Заочна форма навчання	
	у	у тому числі	у	у тому числі

Назви змістових модулів і тем	с ь о г о	л е к ц і ї	с е м і н а р с ь к і	л а б о р т о р н і	і н д и в. р о б о т а	с а м. р о б о т а	с ь о г о	л е к ц і ї	с е м і н а р с ь к і	л а б о р т о р н і	і н д и в. р о б о т а	с а м. р о б о т а
5 семестр						8 семестр						
Модуль 1												
Тема 1. Предмет, об'єкт, методи, принципи і завдання архівознав- ства. Джерельна основа та історіографія архівознавства. Основні по- няття і тер- міни. Використанн яархівознавчи х матеріалів на уроках вітчизняної і зарубіжної історії в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.	14	4	–	–	–	10	4	1	–	–	–	3
Тема 2. Історія архівної справи в Україні.	10	4	6	–	–	–	12	2	–	–	–	10
Тема 3. Архівна система і	6	4	2	–	–	–	15	2	–	–	–	13

мережа архівних установ у сучасній Україні. Національний архівний фонд (НАФ) України: склад, структура і правові засади. Архівна Українка.												
Тема 4. Організація роботи державних архівів в Україні. Науково-довідковий апарат (НДА) до документів НАФ України.	14	4		–	–	10	13	1	–	–	–	12
Тема 5. Сучасна організація архівної справи у провідних країнах світу. Методи і прийоми пошуку та опрацювання архівних документів.	16	4	2	–	–	10	14	2	–	–	–	12
Модульна контрольна робота	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Разом за модуль	60	20	10	–	–	30	58	8	–	–	–	50
Модуль 2												
Тема 1. Предмет, об'єкт, методи,	7	2	–	–	–	5	11	1	–	–	–	10

Разом за модуль	60	20	10	–	–	30	62	10	–	–	–	52
Разом за семестр	120	40	20	–	–	60	120	18	–	–	–	102

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1.	Архіви і архівна справа в Україні (IX – поч. XXI ст.).	6
2.	Архівна система і система архівних установ України.	2
3.	Сучасна організація архівної справи у провідних країнах світу.	2
4.	Історія музеїв світу.	6
5.	Становлення і розвиток українського музейництва і музеєзнавства.	4
Разом		20

6.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Архівознавство			
1.	Предмет, об'єкт, методи, принципи і завдання архівознавства. Джерельна основа та історіографія архівознавства. Основні поняття і терміни.	10	16
2.	Організація роботи державних архівів в Україні. Науково-довідковий апарат (НДА) до документів НАФ України.	10	16
3.	Методи і прийоми пошуку та опрацювання архівних документів.	10	18
Музеєзнавство			
1.	Предмет, об'єкт, методи, принципи і завдання музеєзнавства. Джерельна основа та історіографія музеєзнавства.	5	10
2.	Музей як соціокультурний інститут і науково-дослідна установа.	5	11
3.	Фонди музею. Науково-фондова робота. Залучення фондового матеріалу для проведення уроків із краєзнавства.	5	11
4.	Проходження дистанційного курсу „Музей для людей. Побудова сучасних експозицій в історичних музеях”.	15	20
Разом		60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: інтерактивна дошка чи проектор.

Обладнання: ілюстрації.

Програмне забезпечення: Google Chrome, Microsoft Word, Power Point, а також

платформи: Moodle і Google Meet.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

Архівознавство

Джерела

Архівістика: Термінологічний словник / авт.-упоряд.: К. Є. Новохатський та ін. Київ, 1998.

Архівні установи України: довідник. Т.І Державні архіви / упор. Андрієвська Л. та ін. 2-е вид. доп. Київ, 2005.

Державний архів Закарпатської області. Реєстр фондів XIV-XX ст. [Електронний ресурс]. – URL: <https://old.archives.gov.ua/Publicat/Putivn-Zakarp.php>

Державний архів Закарпатської області. Рекламно-інформаційний проспект / упоряд. співробітники архіву, Я. І. Штернберг. Ужгород, 1995.

ДСТУ 2732-94. Діловодство і архівна справа. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-07-01]. Київ, 1994.

Перелік фондів Державного архіву Закарпатської області України: путівник. Ужгород–Сату-Маре, 2004.

Положення про організацію роботи архівів: затверджено наказом Міністерства юстиції України від 27.05.2015 р. № 797/5. [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0624-15>

Положення про умови зберігання документів Національного архівного фонду: затверджено наказом Міністерства юстиції України від 02.03.2015 р. №296/5. [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0250-15>

Порядок державного обліку документів Національного архівного фонду: затверджено наказом Міністерства юстиції України від 27.09.2013 р. № 2045/5. [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-13>

Правила роботи архівних установ України: затверджено наказом Міністерства юстиції України від 08.04.2013 р. № 656/5. [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0584-13>

Принципи архівного опису: затв. спец. комісією з станд. опису та Секретаріатом комісії МРА з стандартів опису в січні і лютому 1992 р. Національна архівна інформаційна система “Архівна та рукописна україніка”. Вип. I: інформатизація архівної справи в Україні: сучасний стан та перспективи. Збірник наукових праць. Київ, 1996.

Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років: Закон України від 09.04.2015 р. [Електронний ресурс]. – URL <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/316>

Про затвердження положення про Державний комітет архівів України: Указ Президента України від 22.03.2000 р. Офіційний вісник України. 2000. № 12.

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48.

Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 13.12.2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 11.

Українські архівісти: біобібліографічний довідник: у 3 вип. Вип.1. ХІХ ст. – 1930-ті рр. / упоряд.: О. М. Коваль, І. Б. Матяш, В. С. Шандра. Київ, 1999.

Хрестоматія з архівознавства / упор. Г. В. Боряк, І. Б. Матяш, Р. Я. Пиріг. Київ, 2003.

Література

Архівознавство: підручник для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / за заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. Київ, 2002.

Боряк Г. В. Виклик часу: нові стратегічні ініціативи Міжнародного архівного співтовариства. Архіви України. 2001. № 6.

Боряк Т. Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945–2010.) : монографія. Ніжин, 2011

Дубровіна Л. А. Степченко О. Концепція Національного та архівного фонду «Україніка»: історія становлення і розвитку. Студії з архівної справи та документознавства. 1997. Т.2.

Калакура Я. С. Архівіст третього тисячоліття. Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць. Київ, 2001. Вип.1.

Калакура Я. Архівознавство: наука чи система наукових знань? Студії з архівної справи та документознавства. 1996. Т.1.

Калакура Я. Історичне архівознавство в Україні. Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць. Вип.3. Київ, 2001.

Кеннеді Грімстед П., Боряк Г. Доля скарбів української культури під час Другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв. Київ, 1991.

Лозицький В. Історія міжнародного архівного співробітництва (1898–1998 рр.). Київ, 1999.

Матяш І. Б. Архівна наука і освіта в Україні 1920-1930-х років. Київ, 2000.

Матяш І. Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку. Київ, 2012.

Матяш І. Б. Методологічні засади й понятійний апарат архівознавства. Укр. іст. журн. 2009. №2.

Матяш І. Б. Особа в українській архівістиці: біографічні нариси. Київ, 2001.

Матяш І. Б. Поняття про архівознавство як науку: генеза змісту. Архіви України. 2010. № 1 (267).

Наленч Д. Міжнародні стандарти та рекомендації міжнародних інституцій щодо принципів доступу до архівних документів. Архіви України. 2000. № 1-3.

Нариси історії архівної справи в Україні / за заг. ред. І. Б. Матяш та К. І. Климової. Київ, 2002.

Новохатський К. Є. Архівне законодавство України (1991-2001). Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць. Вип. 5. Київ, 2002.

Палієнко М. Українські архівні центри за кордоном: Історіографічний аспект проблеми Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Історія. Вип. 54. Київ, 2001.

Трач Ю. В. Архівознавство: навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ, 2005.

Українська архівна енциклопедія / ред. кол.: Матяш І. Б. (голова) та ін. – Київ, 2008.

Українські архівісти (ХІХ–ХХ ст.): біобібліогр. довідник / упоряд.: І. Б. Матяш (керівник) та ін. Київ, 2007.

Христова Н. М. Методика пошуку архівної інформації. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2005. №4.

Як сформувати особистий архівний фонд. Архіви України. 1992. №5/6.

Музеєзнавство

Джерела

Культурна спадщина України: збірник офіційних документів. К., 2002.

Положення про Державний реєстр національного культурного надбання: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1992 р. №466. Сайт Верховної Ради

України. [Електронний ресурс]. – URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF#Text>

Положення про Музейний фонд України: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.2000 р. №1147. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF#Text>

Положення про фондово-закупівельну комісію музею: затверджене наказом Міністерства культури України від 21.03.2016 р. № 144. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1766-2000-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Інструкції з організації обліку музейних предметів. Сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1129-16#Text>.

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48.

Про музеї та музейну справу: Закон України від 29.06.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. №25.

Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18.03.2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. №26.

Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. №39.

Література

Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2012.

Вайдахер Ф. Загальна музеологія: пер. з нім. К., 2005.

Ванцак Б. С., Супруненко О. Б. Подвижники українського музейництва. Полтава, 1995.

Виноградова О. В. Основи музеєзнавства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів, 2012.

Власюк Г. М., Зосимович О. Ю., Хададова М. В. Музеєзнавство та архівна справа: навч.-метод. посіб. Житомир, 2006.

Гаврилів Б. Галицьке краєзнавство XIX–XX. Коломия, 1997.

Гайдай О. Музеєзнавство: навч. посіб. Миколаїв, 2021.

Гудченко З. С. Музеї народної архітектури України. Київ, 1981.

Дем'ян Г. Іван Вагилевич – історик і народознавець. Київ, 1993.

Дистанційний курс «Музей для людей. Побудова сучасних експозицій в історичних музеях. [Електронний ресурс]. – URL. <https://vumonline.ua/course/museum-for-people-construction-of-modern-expositions-in-historical-museums/>

Історія України в особах XIX–XX ст. Київ, 1995.

Кобаль Й. Ужгород відомий та невідомий. Львів, 2003.

Крип'якевич І. Історичні проходи по Львову. Львів, 1991.

Кузьма В. В. Історіографія історії музейної справи на Закарпатті у XX ст. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2022. Вип. 2 (39).

Кузьма В. В. Історія музеїв підприємств та установ Закарпатської області (50–90-ті роки XX ст.). Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2013. Вип. 2 (31).

Кузьма В. В. Історія розвитку громадських та шкільних музеїв на Закарпатті (50–80-ті роки XX ст.). Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2011. Вип. 26.

Кузьма В. В. Мистецькі музеї Закарпаття часів радянської влади (1945–1991). Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. Мистецькі обрії. 2010. №3 (12–13).

Кузьма В. В. Розвиток музейної справи на Підкарпатській Русі (20–30-ті роки XX ст.). Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2011. Вип. 27.

Кузьма В. В. Роль музеїв у культурному житті Закарпаття у роки радянської влади. Вісник Закарпатської академії мистецтв. 2019. Вип. 13.

- Кузьма В. В. Створення музею народної архітектури та побуту в Ужгороді та розширення етнографічних експозицій у Закарпатській області (60–80 рр. ХХ ст.). Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2016. Вип. 1 (34).
- Кузьма В. В. Створення та розвиток шкільних музеїв на Закарпатті у часи радянської влади. Освіта Закарпаття. Науково-методичний журнал. 2013. №17.
- Кузьма В. В. Тенденції та особливості розвитку музейної справи в Підкарпатській Русі (20–30-ті роки ХХ ст.). Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2017. Вип. 1 (36).
- Кузьма В. В. Художньо-мистецькі осередки та музеї на Закарпатті за роки радянської влади (1945–1991). Науковий вісник Закарпатського художнього інституту. 2013. №4.
- Микульчик Р. Словник-довідник термінології музеєзнавства. Львів, 2012.
- Михайлова О. Закарпатський краєзнавчий музей: історія та експозиції. Ужгород, 2012.
- Музеї Карпатського регіону. Львів, 2004.
- Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ століття. Київ, 2004.
- Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв: навч. посіб. П. Горішевський, М. Ковалів, В. Мельник, С. Оришко. Івано-Франківськ, 2005.
- Пагиря В., Пеняк С., Гудак О., Ньорба В. Мукачево – місто над Латорицею. Ужгород, 2005.
- Родічкін І. Д., Родічкіна О. І. Старовинні маєтки України: книга-альбом. Київ, 2005.
- Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб. Київ, 2008.
- Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Туристичний комплекс Карпатського регіону: монографія. Київ, 2007.
- Салата О. О. Основи музеєзнавства: навч.-метод. посіб. Вінниця, 2015.
- Скрипник Г. Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток. Київ, 1989.
- «Українська музейна енциклопедія»: збірник науково-методичних матеріалів / упоряд.: М. М. Варшавська, С. Я. Івахно, Е. М. Піскова, Л. Д. Федорова, Н. О. Щеколдіна. Київ, 2006.
- Уривалкін О. М. Історичне краєзнавство. Київ, 2006.
- Шевченко В. Музеєзнавство: навч. посіб. для дистанц. навч. Київ, 2007.
- Якубовський В. І. Музеєзнавство: підручник. Кам'янець-Подільський, 2010.

Допоміжна література

Архівознавство

Джерела

- Анотований покажчик публікацій журналу «Архіви України» за 1988-1995 рр. / уклад Н. П. Павловська. Київ, 1997.
- Архів Коша Нової Запорізької Січі: опис справ. 1713-1774 / упор. Л. З. Гісцова, Л. Я. Демченко. Київ, 1994.
- Архіви України: бібліографічний покажчик змісту, 1947-1970 рр. / уклад.: А. А. Батюк, М. І. Бутич. Київ, 1999.
- Архіви України: систематичний покажчик (1971-1987 рр.) / відпов. ред. В. М. Волковинський; упоряд.: Л. М. Васько та ін. Київ, 1988.
- Видатні вчені Національної академії наук України. Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (1918-1998): путівник. Київ, 1998.
- ДСТУ 55. 001-98. Документи з паперовими носіями. Правила зберігання Національного архівного фонду. Технічні вимоги. [Чинний від 1999-01-01]. Київ, 1998.
- ДСТУ 55. 002-2002. Фотодокументи. Правила зберігання Національного архівного фонду. Технічні вимоги. [Чинний від 2002.09.01]. Київ, 2002.
- Особисті архівні фонди відділу рукопису (Львівської наук. б-ки ім. В. Стефаника АН УРСР): анот. покажчик / упоряд.: І. М. Гуменюк та ін. Львів, 1977.

Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 7. Ст. 45.
Путівник по фондах відділу рукописів Ін-ту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ. Київ, 1999.

Література

Матяш І. Б. “Найпотрібніший підручник для всіх архівних робітників” (Українська архівна періодика 20–30-х років). Студії з архівної справи та документознавства. 1996. Т. 1.
Матяш І. Б. Українська архівна періодика 1920-1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія. Київ, 1999.
Мазурок О., Олашин М., Сліпецький О. Методичні поради з архівно-музейної та переддипломної практики студентів II–VI курсів денної і заочної форм навчання історичного факультету. Ужгород, 2004.
Новохатський К. Є. Межі Національного архівного фонду. Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць. Вип. 4. Київ, 2001.
Юдіна Л. Особливості правового доступу до інформаційних ресурсів НАФ, що зберігаються в архівах, музеях та бібліотеках. Студії з архівної справи та документознавства. Київ, 2004. Т. 12.
Шурубур А. Збереження документів Національного архівного фонду України – природознавча проблема архівознавства. Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць. Вип. 3. Київ, 2001.

Музеєзнавство

Джерела

Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 7. Ст. 45.
Україна: скарби музеїв і заповідників: путівник. Київ, 1997.
Федака П., Шеба В. Закарпатський краєзнавчий музей: путівник. Ужгород, 2006.
Фолтин В. Т., Манайло І. Ф. Меморіальний музей народного художника УРСР Ф. Ф. Манайла: путівник. Ужгород, 1986.
Чорний М. Закарпатський краєзнавчий музей: Путівник. Ужгород, 2018.

Література

Буланий І. Т., Явтушенко І. Г. Громадські музеї України. Історія, досвід, проблеми. Київ, 1979.
Василенко А. О. Літопис історії становлення і розвитку народних музеїв України. Київ, 1974.
Дзембас О. Невицький замок. Екскурс у середньовіччя та проблеми XXI віку: путівник. Ужгород, 2013.
Мясищева О. Меморіальний будинок-музей народного художника України А. А. Коцки: путівник. Ужгород, 2005.
Омельченко Ю. Історія музейного будівництва в Україні. Київ, 1972.
Тронько П. Т. Історичне краєзнавство в Українській РСР. Київ, 1989.

Інформаційні ресурси

Архівознавство

Архівні зібрання України: матеріали до бібліографії довідників, оглядів, фондів, колекцій. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.scarch.kiev.ua/Archives/Bibliogr/Bibliogr-1.ua.html# ArchColl-Ref> (2001)
Видання архівних установ України. 1925–2001: хронол. покажчик. [Електронний ресурс]. – URL. [http://www.scarch.kiev.ua/References/HronolPok.ua.html#Chrono\(2001\)](http://www.scarch.kiev.ua/References/HronolPok.ua.html#Chrono(2001))

- Державний комітет архівів України. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.archives.gov.ua>
- Зарубіжна архівна Україніка: матеріали до бібліографії довідників, оглядів фондів, колекцій, зібрань. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.scarch.kiev.ua/Archives/-Bibliogr/Bibliogr-2.ua.html# ForArchUkr> (2001)
- Збереження документальних фондів (архіви, бібліотеки, музеї): бібліогр. покажчик. [Електронний ресурс]. – URL. [http://www.scarch.kiev.ua/Publicat/Bibliogrpokaz/Pokazchuk.ua.html#-Pokaz\(2001\)](http://www.scarch.kiev.ua/Publicat/Bibliogrpokaz/Pokazchuk.ua.html#-Pokaz(2001))
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.nbuv.gov.ua>
- Основні правила роботи державних архівів України. К., 2004. [Електронний ресурс]. – URL. http://www.archives.gov.ua/NB/Regulations_2004.php
- Проблеми втрачених та переміщених архівів, бібліотек, музеїв: матеріали до бібліографії. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.scarch.kiev.ua/Archives/Bibliogr/Bibliogr3.ua.-html# ArchMoved> (2001)
- Український інститут національної пам'яті. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.memory.gov.ua/>
- УНДІАСД. [Електронний ресурс]. – URL. <http://undiasd.archives.gov.ua>

Музеєзнавство

- Європейський музейний форум (EMF). [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.europeanmuseumforum.info/>
- Закарпатський обласний краєзнавчий музей ім. Т. Легоцького. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.zkmuseum.com/>
- Закарпатський обласний художній музей ім. Й. Бокшая. [Електронний ресурс]. – URL. <https://bokshaymuseum.com.ua/>
- Інститут історії України НАН України. [Електронний ресурс]. – URL. <http://history.org.ua>
- Мережа європейських музейних організацій (NEMO). [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.ne-mo.org>
- Міжнародна рада музеїв (ИКОМ). [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.icom.museum/>
- Міжнародний центр вивчення, консервації та реставрації культурної спадщини. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.iccrom.org/>
- Модернізація музейної справи України та розширення традиційних форм роботи музеїв в умовах глобалізації та інформаційного суспільства. – URL: http://nplu.org.modern_muz_spravi.
- Музейний простір України. [Електронний ресурс]. – URL. <http://www.ukrmuseum.info>